

Кралство Испания

Площ:	504 782 кв. км.
Население:	39,9 млн. души (2000 г.).
Столица:	Мадрид.
Официален език:	испански.
Религия:	католици (97%).
Паритна единица:	евро (песета до 2002 г.).
Административно деление:	17 автономни общности (Андалусия, Арагон, Астурия, Баlearски острови, Страната на Баските, Валенсия, Галисия, Естремадура - историческа област, Канарски острови, Кантабрия, Кастилия - Ла Манча, Кастилия - Леон, Каталуния, Ла Риоха, Мадрид, Мурсия, Навара).
Държавно устройство:	парламентарна монархия. Държавен глава – крал. Законодателен орган – Генерални кортеси (двукамарен парламент). Изпълнителен орган – правителство с министър-председател, назначаван от краля след консултации с политическите партии. Министър-председателят е с президентски пълномощия. Автономните области имат свой парламент и правителство.

1. Общи бележки

Съдебната власт в Кралство Испания се състои от съдилища, трибунали и аудиенции. Всички те осъществяват правораздавателни функции, като разликата между тях е в мястото, което заемат в йерархията на правосъдните органи.

Съдилищата се намират на по-ниско ниво в системата на правосъдните органи, подобно на районните съдилища в България. По своята компетентност аудиенциите и трибуналите са сравними с българските окръжни, съответно апелативни съдилища.

Управлението на съдебната власт на национално ниво се осъществява от Генералния съвет на съдебната власт.

Глава VI от Конституцията на страната е посветена на съдебната власт. Тя урежда статута и на други основни субекти на наказателния процес – прокуратурата и съдебната полиция, които, макар и да не съставляват органична част от съдебната власт, са в тясно взаимодействие с нея. Подробна правна уредба на субектите на наказателното производство се съдържа в Устройствения закон за съдебната власт (1985 г.) и в Закона за наказателното производство (1882 г.).

Конституционният съд не е част от съдебната власт. Неговата правна уредба се намира в отделна Глава IX от Конституцията и в Устройствения закон за Конституционния съд.

2. Съдилища

2.1. Основни принципи

Правосъдието се осъществява в името на народа от независими и непристрастни съдии и магистрати (по-висши по ранг съдии). При осъществяване на своите служебни задължения те се подчиняват единствено на закона. Конституционно закрепена е забраната съдиите и магистратите да членуват в политически партии, както и несъвместимостта на съдийската длъжност с друга обществена служба и/или с участие в синдикални организации.

Конституцията регламентира основните начала на непосредственост, публичност и устност на съдебните заседания. Присъдите са мотивирани и се обявяват публично.

Участието на съдебни заседатели е друго основно начало, регламентирано в чл. 125 от Конституцията. Тази форма на участие на обществеността в процеса на правораздаване е ограничена единствено до производствата по наказателни дела. Статутът на съдебните заседатели е правно уреден в специален устройствен закон.

2.2. Съдебно райониране

Организацията на съдебната власт до голяма степен следва териториалното деление на страната на общини, провинции и учредени автономни общности. Наред с това деление значение има и обединението на няколко съседни общини, принадлежащи към една и съща провинция, обозначаващо като околия (окръг).

Делението на страната на съдебни райони се регламентира от специален закон. Автономните общности участват в определянето и изграждането на това деление, като изготвят проекти за съдебно райониране на принадлежащата им територия. Въз основа на тези проекти Министерството на правосъдието изготвя общ план, по който Генералният съвет на съдебната власт се произнася в двумесечен срок. Правителството, като взема предвид становището на Генералния съвет на съдебната власт и предложенията на автономните общности, одобрява законопроекта за съдебно деление на територията на страната и го препраща на Генералните кортеси (парламента).

2.3. Видове съдилища

Системата на правосъдните органи включва **Върховен трибунал (съд), Национална аудиенция (съд), висши трибунали (съдилища) на правосъдието, провинциални аудиенции (съдилища), първоинстанционни съдилища (Juzgados de Primera Instancia – разглеждат изключително и само гражданскоправни спорове), наказателни съдилища, разследващи (следователски) съдилища (Juzgados de Instruccion) и мирови съдилища.**

Освен съдилищата с обща компетентност са създадени и специализирани съдилища: търговски съдилища (Juzgados de

lo Mercantil), административни съдилища, социални съдилища (Juzgados de lo social), съдилища за непълнолетни и съдилища за пенитенциарен надзор.

Във Върховния трибунал, в Националната аудиенция, във висшите трибунали на правосъдието и в провинциалните аудиенции съдийската професия се осъществява от по-висши по ранг съдии, наричани *magistrados* (*magistrados*). В съдилищата се назначават *juces* (*juces*). В трибуналите съдебният състав е винаги колективен, докато в съдилищата като правило съставът е едноличен.

2.3.1. Върховен трибунал

Върховният трибунал е най-висшият по степен съд. Неговото седалище е в Мадрид. Състои се от пет отделения (гражданско, наказателно, административно, социално и военно). Компетентността му се разпростира на територията на цялата страна.

В **гражданското отделение** на Върховния трибунал се разглеждат **касационните производства** и производства по **възобновяване на граждански дела**. Това отделение разглежда като единствена инстанция делата за търсене на гражданска отговорност за нарушения, извършени при или по повод изпълнение на службата от министър-председателя, председателите на Конгреса и на Сената (двете камари на парламента), председателя на Върховния трибунал и на Генералния съвет на съдебната власт, председателя на Конституционния съд, министрите, членовете на Конгреса и на Сената, членове на Генералния съвет на съдебната власт, магистрати към Конституционния съд и към Върховния трибунал, председателите на Националната аудиенция и/или на нейните отделения, председателите на висшите трибунали на правосъдието, главния прокурор, прокурорите към отделенията към Върховния трибунал, председателя и членовете на Сметната палата, председателя и членовете на държавния съвет, народния защитник (омбудсмана), председателя и съветниците в управителните органи на автономните общности. Гражданското отделение на Върховния трибунал е компетентно по делата за търсене на гражданска отговорност от магистрати към Националната аудиенция или към висшите трибунали на правосъдието за нарушения, извършени при или по повод на службата им.

По отношение на компетентността на **наказателното отделение** на Върховния трибунал се открояват две големи групи правомощия. От една страна, наказателното отделение е **касационна инстанция** по наказателни дела, а също и компетентната инстанция в производства по **възобновяване на наказателни дела**. От друга страна, наказателното отделение на Върховния трибунал провежда наказателното производство и разследването по дела срещу министър-председателя, председателя на Конгреса и на Сената, председателя на Върховния трибунал и на Генералния съвет на съдебната власт, председателя на Конституционния съд, министри, членове на Конгреса и на Сената, членове на Генералния съвет на съдебната власт, магистрати към Конституционния съд и към Върховния трибунал, председателя на Националната аудиенция и на нейните отделения, председателите на висшите трибунали на правосъдието, главния прокурор, прокурорите към отделенията към Върховния трибунал, председателя и членовете на Сметната палата, председателя и членовете на държавния съвет

и народния защитник. Наказателното отделение провежда също така и наказателното производство и разследването по дела срещу магистрати към Националната аудиенция и/или към висшите трибунали на правосъдието.

2.3.2. Национална аудиенция

Седалището на **Националната аудиенция** е в Мадрид. Нейният председател се приравнява по ранг на председател на отделение във Върховния трибунал. Председателите на отделения в Националната аудиенция са с ранг на магистрати от Върховния трибунал. Националната аудиенция се състои от четири отделения (апелативно, наказателно, административно и социално).

Апелативното отделение разглежда жалбите срещу присъдите/решенията, постановени от наказателното отделение на Националната аудиенция.

Наказателното отделение разглежда като **първа инстанция** онези дела, които не са подсъдни като първа инстанция на централните наказателни съдилища: за престъпления срещу краля, неговите съпруга и наследник; престъпления срещу висшите държавни органи и срещу формата на държавно управление, фалшифициране на парични знаци, престъпления срещу паричната и кредитната система, престъпления срещу промишлеността и търговията, засягащи територията на повече от една провинциална аудиенция, трафик на наркотици и други упойващи вещества, когато престъплението е извършено от, или по поръчение на, организирана престъпна група и последиците от деянието се проявяват на територията на няколко различни провинциални аудиенции.

Наказателното отделение на Националната аудиенция е компетентната инстанция по делата за престъпления, извършени в чужбина, които съгласно законите или международните договори подлежат на наказателно преследване от испанското правосъдие. Това отделение е компетентно и по наказателните дела, образувани в чужбина, по привеждане в изпълнение на присъдите на чуждите съдилища, както и по привеждане в изпълнение на наказание, наложено от чужд съд, когато тези задължения следват от международни договори, по които Кралство Испания е страна. Наказателното отделение осъществява процедурата по изпълнение на задължителните европейски правила за задържане, предаване и пасивна екстрадиция, независимо от мястото, където е била наложена съответната процесуална мярка, нито от местожителството на задържаното лице.

Наказателното отделение е **въззивна инстанция** по делата, подсъдни като първа инстанция на централните наказателни съдилища, на централните разследващи съдилища и на централните съдилища за непълнолетни. В предвидените от закона случаи наказателното отделение на Националната аудиенция е въззивна инстанция по дела, подсъдни на централните съдилища за пенитенциарен надзор.

2.3.3. Висш трибунал на правосъдието

Висш трибунал на правосъдието има във всяка автономна общност. Той е най-висшата съдебна инстанция на територията на общността (действа като последна инстанция при прилагането на правото на автономната общност). Висшият трибунал носи названието на автономната общност и разпростира юрисдикцията си върху цялата ѝ територия. В структурата му са обособени три отделения (гражданско-наказателно, административно и социално).

По **граждански дела гражданско-наказателното отделение** действа като **касационна инстанция** за решенията на гражданските правосъдни органи със седалище в съответната автономна общност, когато основанийето на жалбата е нарушаване на гражданскоправни норми и законът предвижда възможност за касационно обжалване пред висшия трибунал на правосъдието. Отделението е компетентната инстанция по производствата по **възобновяване на граждански дела**, когато делото е подсъдно на граждански съд от съответната автономна общност.

Гражданско-наказателното отделение е единствената инстанция по делата за гражданска отговорност за нарушения, извършени при или по повод изпълнение на службата от председателя и членове на местния орган на управление на автономната общност, а така също и от членове на законодателната асамблея на общността, освен ако автономното законодателство не предвижда отнасянето на въпроса пред Върховния трибунал. Това отделение е единствената инстанция по делата за гражданска отговорност за нарушения, извършени при или по повод изпълнение на службата от магистрат към някоя от провинциалните аудиенции в общността или към някое от техните отделения. Гражданско-наказателното отделение разглежда споровете за подсъдност между гражданските правосъдни органи със седалище в автономната общност, при липса на друга обща и за двата органа инстанция, която да се произнесе по спора.

Гражданско-наказателното отделение разглежда **наказателни дела**, които автономното законодателство отнася към компетентността на висшите трибунали на правосъдието. Отделението провежда предварителното разследване и съдебното производство по дела за престъпления по служба, извършени от съдии, магистрати и прокурори на територията на автономната общност, освен когато въпросът е от компетентността на Върховния трибунал.

Гражданско-наказателното отделение действа като **въззивна инстанция** по наказателните дела, подсъдни като първа инстанция на провинциалните аудиенции, и по други дела, предвидени в закона. Отделението разглежда споровете за подсъдност между наказателни правосъдни органи със седалище в автономната общност, при липса на друга обща и за двата органа инстанция, която да се произнесе по спора. Отделението разглежда също така споровете за подсъдност между съдилищата за непълнолетни в различните провинции на автономната общност.

2.3.4. Провинциални аудиенции

Провинциални аудиенции се създават във всяка провинция със седалище в столицата на съответната провинция. Тяхната юрисдикция обхваща територията на цялата провинция. Възможно е създаването на отделения на провинциалната аудиенция и извън столицата на провинцията, с юрисдикция върху една или няколко общини/околии от същата провинция.

Извън **наказателната** компетентност на провинциалните аудиенции остават онези дела, подсъдни на първа инстанция на наказателните съдилища или на други трибунали, предвидени в закона. Провинциалната аудиенция разглежда жалбите срещу актовете на разследващите и на наказателните съдилища в провинцията. Тя е **въззивна инстанция** и по делата, подсъдни като първа инстанция на съдилищата за пенитенциарен надзор, освен когато въпросът е от компетентността на наказателното отделение на Националната аудиенция. Провинциалната аудиенция е **въззивна инстанция** по делата, подсъдни на първа инстанция на съдилищата за непълнолетни със седалище в провинцията. Аудиенцията се произнася и по споровете за подсъдност между съдилищата за непълнолетни.

По **граждански дела** провинциалната аудиенция разглежда жалбите срещу решенията на първоинстанционните съдилища в провинцията, както и жалбите срещу първоинстанционните решения на търговските съдилища.

Провинциалната аудиенция разглежда споровете за подсъдност по граждански и наказателни дела между съдилища в провинцията, които нямат друг общ по-висш орган, компетентен да се произнесе. Аудиенцията се произнася и по исканията за отвод на магистрати към нея, освен когато въпросът не е от компетентността на специалното отделение, създадено за тази цел, към висшия трибунал на правосъдието в общността.

В предвидените от закона случаи към провинциалните аудиенции се назначават съдебни заседатели.

2.3.5. Наказателни съдилища

Наказателни съдилища функционират на територията на всяка провинция и могат да бъдат повече от един на брой в съответната територия. Юрисдикцията на наказателния съд може да се разпростира върху една или повече общини в провинцията и дори върху различни провинции от една и съща автономна област. Наказателните съдилища разглеждат делата за престъпления, които законът определя в тяхната компетентност.

В Мадрид могат да се създават един или повече **централни наказателни съдилища** с юрисдикция върху територията на цялата страна.

2.3.6. Първоинстанционни (граждански) съдилища

Първоинстанционните (граждански) съдилища функционират в отделните околии и компетентността им обхваща разглеждането на

спорове само от **гражданскоправно** естество. Те са основната първа инстанция по граждански дела, т.е. разглеждат делата, които не са подсъдни на първа инстанция на други съдилища или трибунали. Първоинстанционните съдилища са **въззивна инстанция** за решенията по гражданскоправни спорове, постановени от мировите съдилища в съответната околия. Те разглеждат още споровете за подсъдност по граждански дела между мировите съдилища и се произнасят по исканията за признаване и изпълнение на решенията на чужди съдилища и арбитражи, освен ако това не е от компетентността на друг съд/трибунал.

Първоинстанционните съдилища водят регистъра на гражданското състояние. Те могат да делегират това свое правомощие на мировите съдилища.

2.3.7. Разследващи съдилища

Разследващите съдилища функционират във всяка околия, като провеждат разследването на престъпления, подсъдни на провинциалните аудиенции и на наказателните съдилища. Компетентни са да разглеждат и да се произнасят по същество по делата за нарушения (деяния с по-ниска степен на обществена опасност от престъпленията), освен когато делото е подсъдно на мирови съд. Те са **въззивна инстанция** по наказателните дела, подсъдни на първа инстанция на мировите съдилища в околията. Разследващите съдилища разглеждат споровете за подсъдност по наказателни дела между мировите съдилища в съответната околия. Разследващите съдилища са компетентни и по процедурата *habeas corpus*.

В Мадрид могат да бъдат създадени един или повече **централни разследващи съдилища** с юрисдикция върху територията на цялата страна. Те провеждат разследването по дела, подсъдни на наказателното отделение на Националната аудиенция или на централните наказателни съдилища. Централните разследващи съдилища осъществяват контрол върху процедурите по изпълнение на задължителните европейски правила за задържане, предаване и пасивна екстрадиция в предвидените от закона срокове.

В околииите и в по-малките градове могат да се обособяват т.нар. **смесени първоинстанционни и следствени съдилища** (Juzgados de Primera Instancia e Instruccion). Те разглеждат спорове, както от гражданскоправно, така и от наказателноправно естество и притежават посочените по-горе характеристики и на двата вида съдилища, които ги съставляват.

2.3.8. Мирови съдилища

Мировите съдилища функционират в общините, където няма изградени първоинстанционни или смесени първоинстанционни и следствени съдилища.

Тези съдилища разглеждат **гражданскоправните спорове**, които не са подсъдни на друг съд като първа инстанция, и имат функции по воденето и поддържането на регистрите на гражданското състояние. Компетентността им по **наказателни дела** се свежда до по-леки нарушения.

Във връзка с функционалната подсъдност следва да се отбележи, че в Испания **триинстанционното производство** се прилага в много ограничен брой случаи, като например дела за тежки престъпления или дела на първа инстанция в провинциалните аудиенции в състав от съдия и съдебни заседатели, за които е предвидена възможност за въззивно обжалване пред наказателното отделение на висшите трибунали на правосъдието и след това касационно обжалване пред Върховния трибунал. Принципът е, че по делата за леки престъпления (за престъпления, за които законът предвижда наказание лишаване от свобода до пет години) производството е **двуинстанционно**, т.е. приключва с въззивното обжалване. По други категории дела пък е налице т.нар. **“прескачаща подсъдност”** – първоинстанционният съдебен акт подлежи направо на касационно обжалване. Така например, присъдата по дело за тежко престъпление, подсъдно на първа и единствена инстанция на Националната аудиенция, подлежи направо на касационно обжалване пред Върховния трибунал.

2.4. Генерален съвет на съдебната власт

Управлението на съдебната власт се осъществява от **Генералния съвет на съдебната власт**. Неговата компетентност обхваща територията на цялата страна. Пряко подчинени на Генералния съвет на съдебната власт са ръководните колегии на Върховния трибунал, на Националната аудиенция и на висшите трибунали на правосъдието, както и управленските звена на останалите правораздавателни органи като председатели на трибунали и аудиенции/съдилища.

Съставът на Генералния съвет на съдебната власт се формира от председателя на Върховния трибунал, който го председателства, и двадесет члена с право на глас. Членовете на Генералния съвет се назначават с кралски декрет за период от пет години при предварително одобрение от министъра на правосъдието.

Дванадесет от членовете се назначават измежду съдиите и магистратите, които са на активна служба и не са членове на действащия Генерален съвет на съдебната власт. Предложение за тяхното назначаване се прави до краля от Конгреса на депутатите и от Сената (двете камари на парламента). Максималният брой на кандидатите за избор от двете камари на парламента, представени от професионалните асоциации на съдиите и магистратите, не може да надвишава тридесет и шест. Измежду тях шест се избират първо от пленума на Конгреса на депутатите. Измежду останалите тридесет кандидата Сенатът избира другите шест. Решенията се вземат с квалифицирано мнозинство от три пети.

Останалите осем члена на Генералния съвет на съдебната власт се избират от Конгреса на депутатите и от Сената (по четири от всяка камара) по предложение на краля измежду адвокати и други видни юристи с повече от петнадесетгодишен юридически стаж, които не са членове на действащия Генерален съвет на съдебната власт. Решенията се вземат с квалифицирано мнозинство от три пети.

Членовете на Генералния съвет на съдебната власт се назначават за период от пет години, считано от датата на учредителната му сесия. След изтичане на този срок Генералният съвет на съдебната

власт се подновява изцяло. До избор на нов Генерален съвет на съдебната власт, настоящият продължава да изпълнява своите функции. При предсрочно оттегляне на някой от членовете, той се заменя по същата процедура, по която е бил избран. Мандатът на заместника се изчерпва с изтичането на мандата на съответния Генерален съвет на съдебната власт.

Членовете на Генералния съвет на съдебната власт, приключващи мандата си, не могат да бъдат назначавани за последващ мандат.

Функциите на Генералния съвет на съдебната власт са организационни и изпълнителни. Основна цел на съвета е да следи за гарантиране на независимостта на съдиите и магистратите.

Генералният съвет на съдебната власт предлага за назначаване председателя на Върховния трибунал, предлага за назначаване членове на Конституционния съд, назначава със заповед съдии и предлага назначаването на магистрати с кралски декрет, упражнява надзор върху съдилищата и трибуналите, изготвя и провежда процедурата за дисциплинарна отговорност на съдиите и магистратите, представлява съдебната власт в отношенията с останалите държавни органи и власти и др.

Генералният съвет на съдебната власт е организация със собствен бюджет, който е независим и отделен от този на изпълнителната власт. Съветът изготвя своя бюджет в рамките, отпуснати за него от парламента, привежда го в изпълнение и осъществява контрол върху изпълнението му.

3. Прокуратура

3.1. Общи положения

Съгласно чл. 124 от Конституцията прокуратурата има за задача да съдейства за осъществяване на правосъдието в защита на законността и на правата и законните интереси на гражданите. Прокуратурата е призвана да бди за независимостта на трибуналите и за отстояване на обществените интереси пред тях.

Освен в общата за всички субекти на наказателния процес нормативна уредба подробна правна регламентация на прокуратурата се съдържа и в Устройствения статут на прокуратурата от 1981 г.

3.2. Основни принципи на организация и дейност

Прокуратурата осъществява своите правомощия безпристрастно и обективно въз основа на принципите на единство на дейността и йерархическо подчинение.

По въпроса за мястото на прокурорската институция в системата на държавните органи голям брой юристи и държавници считат, че тя е независима институция, която не може да се причисли като съставна част към нито една от трите власти, макар и да се намира в постоянни взаимоотношения с всяка една от тях. Факт е обаче, че връзката с изпълнителната власт, особено по отношение на формирането и отчетността, е подчертано изразена.

Сътрудничеството с органите на съдебната власт се осъществява най-активно в рамките на наказателното производство. Държавното обвинение е основен субект на наказателния процес по дела от общ характер. Прокуратурата разпорежда извършването на процесуално-следствени действия от съдебната полиция, макар че общото ръководство върху дейността по разследването се осъществява от съдия-следователя. Като изключение от това правило следва да се посочи, че в производствата по дела за престъпления, извършени от непълнолетни, прокурорът е основният ръководен орган на дейността по разследването.

Държавният обвинител сезира съда с искане за налагане на превантивни мерки в хода на наказателния процес. Прокурорът внася обвинителния акт в съда и поддържа обвинението в съдебната фаза на процеса.

Взаимоотношенията с изпълнителната власт се осъществяват посредством Министерството на правосъдието и главния прокурор. Главният прокурор се назначава от краля по предложение на правителството, след като се вземе предвид и мнението на Генералния съвет на съдебната власт. Той представя на правителството годишен доклад относно дейността на прокуратурата, развитието на престъпността, предотвратяването на престъпността, както и необходимостта от реформи в тази насока.

Копие от отчета за дейността на прокуратурата се предоставя на Генералните кортеси (парламента), както и на Генералния съвет на съдебната власт. Посредством председателите на камарите парламентът може да поиска от главния прокурор да отговори на актуални въпроси, свързани с дейността на прокуратурата. На практика най-често това се осъществява на заседание на правната комисия към парламента.

3.3. Правомощия

Основните правомощия на прокурорската институция са насочени към защита на законността, на правата на гражданите и на обществения интерес. Прокуратурата действа по свой почин и/или чрез сезиране. Тя следи и за независимостта на трибуналите.

Прокуратурата участва в производства пред Конституционния съд, както и в административното правораздаване в предвидените от закона случаи.

Участието на прокуратурата по граждански дела се свежда до поемането на процесуалното представителство на лица, които

поради психически или физически недостатъци не могат сами да защитават своите права и законни интереси. Представители на институцията участват в учредяването на органа по настойничество и/или попечителство, както и в създаването на други образувания, които имат за цел закрилата на непълнолетни лица и на лица в неравностойно положение.

3.4. Рангове

Прокурорските рангове се групират в три основни категории: прокурори към отделението на Върховния трибунал (приравняват се по ранг на магистрати към Върховния трибунал), прокурори, приравнени по ранг на магистрати, и прокурори, приравнени по ранг на съдии.

Назначаването на длъжност в първите две категории се извършва с кралски декрет. Останалите прокурори се назначават на длъжност със заповед на министъра на правосъдието.

3.5. Структура и органи

Структурата на прокуратурата включва главен прокурор, прокуратура към Върховния трибунал, прокуратура към Националната аудиенция, прокуратура към висшите трибунали на правосъдието и прокуратура към провинциалните аудиенции.

Създадени са и **специализирани прокуратури:**

- на основата на функционален принцип са изградени **прокуратура за предотвратяване и намаляване на трафика на наркотици и прокуратура за превенция на икономическите престъпления и корупцията;**
- според принадлежността на специализираната прокуратура към различни държавни институции се разграничават **прокуратура към Конституционния съд и прокуратура към Сметната палата.**

Органи на прокуратурата са Прокурорски съвет, събрание на прокурорите на отделения, Инспекторат на прокуратурата и Технически секретариат към главния прокурор.

3.5.1. Главен прокурор

Главният прокурор се назначава и отстранява от длъжност от краля по предложение на правителството след предварителна консултация с Генералния съвет на съдебната власт. Той встъпва в длъжност пред пленума на Върховния трибунал след полагаането на клетва пред краля.

Условията за избор и отстраняване на главния прокурор от длъжност са идентични с условията за избор и отстраняване от длъжност на председателя на Върховния трибунал.

Ежегоден доклад за дейността на главния прокурор се представя на правителството, а копие от него – на парламента и на Генералния съвет на съдебната власт.

Във връзка със статута на главния прокурор в момента сред испанската правна общност се дискутира вариантът за законодателни промени, съгласно който главният прокурор се избира от парламента.

3.5.2. Прокурорски съвет

Прокурорският съвет е орган на прокуратурата, който подпомага главния прокурор при осъществяване на служебните му задължения и се председателства от него. В състава му са включени заместникът на прокурора към Върховния трибунал, главният прокурор по инспекциите и девет други членове от различни прокурорски рангове.

Заместник-прокурорът към Върховния трибунал и прокурорът по инспекциите са членове по право на Прокурорския съвет. Останалите девет члена се избират за период от четири години от избирателната колегия на прокурорите.

Прокурорският съвет заседава в пленум и в постоянна комисия. Решенията се приемат с обикновено мнозинство. При равенство на гласовете решаващ е вотът на председателя.

Прокурорският съвет изготвя основните критерии за организацията и функционирането на прокурорската институция, съветва главния прокурор винаги, когато съдействието му бъде поискано, запознава се с предложенията за избор на прокурори, дава мнение по въпроси, отнасящи се до назначаването на прокурори на различни длъжности, изготвя докладите за повишаването в длъжност на прокурори, установява наличието на несъвместимост(и) на прокурорската длъжност, запознава се с жалбите срещу дисциплинарните решения на различните началници в системата на прокуратурата, предлага необходимите реформи за организацията и функционирането на прокурорската институция, запознава се с годишните проекти и доклади на Инспектората на прокуратурата; дава мнение по законопроектите и отделните нормативни правила, регламентиращи структурата, организацията и функционирането на прокурорската институция.

4. Разследващи органи

Органите, които имат функции по разследването, могат да бъдат обособени в три основни групи: съдия-следовател, съдебна полиция и прокуратура. Първите два органа имат по-активна роля в процеса на разследване.

4.1. Съдия-следовател

Наименованието на разследващите (следствените) съдилища се дължи на факта, че в тях се назначават **съдии-следователи**. Това са съдии с функции по разследването. Процесуалната фигура на съдия-следователя е основна в досъдебната фаза на наказателния процес.

Съдия-следователят е компетентен да образува наказателното производство. Той действа въз основа на принципа на официалното начало (*ex officio*), а също и когато бъде сезиран със съобщение за извършено престъпление. Съдия-следователят предприема всички необходими по негова преценка процесуално-следствени действия. Той може да извърши и други действия по разследването, ако бъде сезиран с искане за това от прокурора или от друг заинтересуван процесуален субект. Съдия-следователят може да възлага действия по разследването на съдебната полиция. Неговите указания са задължителни за съдебните полици.

Съдия-следователят налага превантивни мерки в хода на процеса, когато установи, че са налице основанията за това, както и когато бъде сезиран с искане за това от прокурора.

Съдия-следователи могат да бъдат назначавани и към трибуналите. В този случай се назначава специален съдия-следовател за провеждане на предварителното производство по делата, включени в компетентността на съответния трибунал. Кръгът от съдия-следователи, които се назначават от трибунала, се свежда до магистрати от същия трибунал.

Провинциалните аудиенции също назначават специални съдии-следователи, когато изключителни обстоятелства с оглед на конкретния казус налагат това.

Назначаването на специален съдия-следовател се свежда изрично до конкретното предварително производство и се прекратява с неговото приключване.

4.2. Съдебна полиция

4.2.1. Нормативна уредба

Освен в общата конституционна и наказателноправна уредба съдебната полиция е подробно регламентирана и в Кралски декрет 769 за статута на съдебната полиция от 1987 г. За част от органите, включени в състава на съдебната полиция, е приложим и Устройственият закон за силите и органите по сигурността от 1986 г. Най-общо конституционната норма определя съдебната полиция като институция, подчинена на съдиите, съдилищата и прокуратурата при изпълнение на функциите си на разследване на престъпленията, откриване и доказване на виновността на закононарушителите.

4.2.2. Съставни и помощни органи на съдебната полиция

В състава на съдебната полиция се включват органите, на които е възложено поддържането на обществения ред и спокойствие и разкриването на престъпления, служителите в звената по

обществената сигурност, началниците, офицерите и подчинените им служители в жандармерията и в Националната полиция, съдебните помощници и служителите, подчинени на трибуналите и на съдилищата и служителите на Централното управление на пътищата, натоварени с техническото разследване на пътно-транспортните произшествия.

Органите на съдебната полиция получават съдействие от кметовете и заместник-кметовете на общини, кметовете на райони, ношните пазачи и другите общински служители в рамките на градската и провинциалната полиция, горските и полските пазачи и пазачите на насаждения, назначени/утвърдени с акт на съответната администрация.

4.2.3. Изисквания за заемане на длъжност в съдебната полиция

За заемане на длъжността "съдебен полицай" се изисква специална квалификация. Полицейските служители, които желаят да се включат в системата на съдебната полиция, преминават през предварителна специализирана подготовка. Задължителна предпоставка за назначаване в органите на съдебната полиция е дипломата от Центъра за съдебно обучение.

Квалификацията за съдебен полицай преминава през две фази. Първата от тях се провежда в центровете за подготовка и усъвършенстване на органите по сигурността. След успешно преминаване на първата фаза подготовката продължава в Центъра за съдебно обучение. И в двете фази на квалификацията като лектори участват съдии, прокурори и университетски преподаватели, както и други практикуващи юристи.

4.2.4. Служители на съдебната полиция, назначени към съдилищата, трибуналите и прокуратурата

Министерството на вътрешните работи назначава на постоянна длъжност към съда или трибунала служители на съдебната полиция с предварителното одобрение или по предложение на Генералния съвет на съдебната власт.

С предварително одобрение или по предложение на главния прокурор Министерството на вътрешните работи назначава на постоянна длъжност служители на съдебната полиция към прокуратурата.

Служителите, зачислени към съдилищата, трибуналите или прокуратурата, са подчинени пряко на ръководителя на съответната съдебна/прокурорска институция.

Освен дипломирани и специализирани служители на съдебната полиция към съдилищата и прокуратурите се назначават и други действащи полицейски служители с помощни функции.

4.2.5. Специализация

Служителите на съдебната полиция, назначени към съда или прокуратурата, се специализират в действията по извършване на огледи, събиране и обработване на първоначални данни, техническа

намеса при оглед и заснемане на труп, събиране на доказателства, извършване на неотложни действия и действия по незабавно изпълнение на заповеди на председателя на съда, на съдията и/или прокурора.

Когато след първоначалните следствени действия, извършени от специалисти в дадена област, се наложи провеждането на допълнителни процесуално-следствени действия със средства и методи, с които съответните съдебни полицаи не разполагат, те се извършват от други компетентни служители на съдебната полиция в съответствие със задължителните указания на съда, трибунала или прокуратурата. В този случай допълнителните процесуално-следствени действия се извършват със съдействието на служителите на подразделението, провело първоначалното разследване.

4.2.6. Координационни комисии на съдебната полиция

Координационните комисии на съдебната полиция се създават с цел да хармонизират дейността на полицейските органи, на които е възложено провеждането на разследването по наказателни дела. Комисиите са на национално и на местно ниво – Национална координационна комисия и провинциални координационни комисии. В състава на Националната координационна комисия влизат председателят на Върховния трибунал и на Генералния съвет на съдебната власт, министърът на правосъдието, главният прокурор, държавният секретар по сигурността, член на Генералния съвет на съдебната власт и представител на съдийската професия, посочен от Генералния съвет на съдебната власт с ранг поне на магистрат.

5. Взаимоотношения между различните органи с функции по разследването

Указанията и разпорежданията на съдия-следователя са задължителни за служителите на съдебната полиция. Когато се провежда разследване във връзка с организираната престъпност, съдия-следователят (а също и прокурорът, който е длъжен незабавно да уведоми съдия-следователя) с мотивирано разпореждане може да възложи на служители на съдебната полиция да действат под скрита самоличност. Информацията, получена от агента под прикритие във връзка с разследването, се предоставя във възможно най-кратки срокове на съдия-следователя, дал разпореждането.

Прокурорът сезира съдия-следователя с искане за предприемане на действия по разследването. Той може да иска от съда налагането на превантивни мерки в хода на наказателното производство. Държавният обвинител може да дава на служителите на съдебната полиция указания за провеждане на отделни процесуално-следствени действия.

По делата за престъпления, извършени от непълнолетни, прокуратурата е най-активният субект в дейността по разследването, тъй като ръководи изцяло досъдебната фаза на процеса. Въпреки ръководната си роля по тези дела, обаче, прокурорът не може сам да налага мерки за процесуална принуда спрямо обвиняемия, а трябва да сезира съда с искане за налагане на съответната мярка.

Съдебната полиция подпомага съдиите, магистратите, съдия-следователите и прокурорите в процеса на разследване. Служителите ѝ се намират в пряка функционална зависимост от тях. Указанията на тези органи по провеждането на следствието са задължителни за съдебната полиция.

Предварително разследване може да бъде проведено и от полицейски служители, които притежават квалификацията на съдебни полицаи, но не са зачислени на постоянна длъжност към съд, трибунал или прокуратура. Те се упълномощават за извършване на дейност по разследването по искане на съда или прокуратурата от началника на съответното полицейско звено. Назначените по този ред съдебни полицаи са длъжни да спазват получените от съдията, съответно от прокурора, разпореждания. В този случай указанията от погорестоящ полицейски служител не могат да противоречат на вече разпореденото от съда или прокуратурата. При осъществяване на възложените им процесуални и процесуално-следствени действия органите на съдебната полиция могат да изискват съдействие от съда и прокуратурата.

Съдебните полицаи уведомяват органа, който им е възложил провеждането на следствието, за развитието на производството, за извършените до момента действия, както и за крайния резултат от разследването. Указанията относно процесуалните способности и срокове са задължителни за тях.

Служителите на съдебната полиция не могат да бъдат отстранявани от възложеното им разследване до завършването на производството, освен по решение или с разрешение на съдията или прокурора по назначаването.